

WYKORZYSTANIE WYNIKÓW EGZAMINU ZEWNĘTRZNEGO.

Jak wyniki egzaminu zewnętrznego mogą być wykorzystane przez szkoły do podnoszenia jakości pracy?

Autorka prezentuje wyniki i analizę testu badającego umiejętność czytania ze zrozumieniem, opracowanego dla swoich uczniów w celu diagnozy tej podstawowej umiejętności. Opisuje zastosowane procedury testowania. Ukazuje zalety szczegółowego omówienia z uczniami wyników testu oraz ankiet przeprowadzonych na temat badania.

Przedmiotem moich rozważań jest próba odpowiedzi na pytanie: Jak wyniki egzaminu zewnętrznego mogą być wykorzystane przez szkołę do podnoszenia jakości pracy?

W toku mojego wywodu posłużę się danymi z badań ewaluacyjnych na temat: Postępy i osiągnięcia szkolne a wyniki edukacyjne uczniów klasy VI szkoły podstawowej. Dla przejrzystości rozważań ograniczę się do prezentacji wybranych wyników.

Zatem, w jaki sposób wyniki egzaminu doniosłego wykorzystywać do podnoszenia jakości pracy szkoły? Mojej szkoły? W październiku ubiegłego roku odbył się próbny sprawdzian dla klas VI badający umiejętności z różnych obszarów wiedzy, w tym z języka polskiego, matematyki i przyrody. W listopadzie nadeszły wyniki próbnego sprawdzianu, a miesiąc później szkoła otrzymała analizę wyników zadań zamkniętych i otwartych od Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku. Analiza podała informacje o sprawdzonych umiejętnościach uczniów, typowych, najczęstszych błędach, omówienie ich przyczyn oraz wskazówki, w jaki sposób pracować z uczniami w celu umożliwienia im osiągnięcia lepszych wyników niż podczas próby.

Analiza wyników, zwłaszcza zadań zamkniętych, podała, że uczniowie mają kłopoty z umiejętnością odróżniania rodzajów literackich: poezji i prozy na podstawie analizy fragmentów tekstów. Również w kategorii czytanie problemem dla uczniów była ocena opisu o największym znaczeniu. Średni wynik na jednego ucznia badanej klasy szóstej D, w której byłam wychowawcą i polonistą, wynosił: 6,29 na 10 możliwych punktów w jednej z kluczowych kategorii: czytanie ze zrozumieniem.

Główną przyczynę niskich wyników w sprawdzonej umiejętności OKE upatruje w nieuważnym przeczytaniu tekstu oraz polecenia i stąd wybór pierwszego z brzegu „pasującego” dystraktora. OKE zaleciła również, by podczas lekcji szkolnych ćwiczyć umiejętność analizowania tekstów różnego rodzaju (literackich, historycznych, przyrodniczych, matematycznych o charakterze podręcznikowym i popularnonaukowym, a także: tabel, map, wykresów i innych) i o różnej objętości, w tym także odbioru poleceń. Tak więc kształcenie umiejętności czytania ze zrozumieniem jest zadaniem nie tylko dla polonistów, ale i dla wszystkich nauczycieli, ponieważ umiejętność czytania ze zrozumieniem ma wpływ na szkolne wyniki i jest jedną z pięciu głównych kategorii, na które pogrupowane są standardy wymagań.

Uczeń kończący szkołę podstawową będzie musiał wykazać się, w jakim stopniu opanował sztukę **czytania, pisania, rozumowania, korzystania z informacji i wykorzystywania wiedzy w praktyce**. Wymienione grupy umiejętności wzajemnie się przenikają i warunkują. U podstaw złożonych umiejętności, polegających np. na wnioskowaniu, argumentowaniu, analizie, leżą tak elementarne czynności, jak czytanie: tekstu, polecenia, zestawienia, tabeli, rysunku.

Tak obiektywnie sformułowana diagnoza posłużyła mojej szkole, nauczycielom i przede wszystkim uczniom w motywowaniu ich do dalszej pracy oraz ukierunkowaniu moich nauczycielskich działań. Diagnoza zatem wspiera tworzony system oceniania zewnętrznego, pomagając szkole i nauczycielom operacjonalizować informacje dotyczące egzaminów. Tym bardziej, że skuteczność nauczania tkwi nie tylko w proponowanych rozwiązaniach merytorycznych, ale również wyborze i dostosowaniu metod nauczania.

Kierując się zaleceniami OKE i przyjmując, oczywiście, że umiejętność czytania ze zrozumieniem ma wpływ na szkolne wyniki, postanowiłam zbadać przyrost wiedzy i umiejętności czytania ze zrozumieniem. W związku z tym posłużyłam się metodą pomiaru wyników – *Testem z języka polskiego „List Miziołka”* – wcześniej już wykorzystanym przeze mnie w testowaniu dwóch równoległych klas V (Załącznik nr 1). Wykorzystałam także analizę dokumentów w postaci wspomnianej już *Analizy wyników zadań otwartych i zamkniętych próbnego sprawdzianu w klasie szóstej szkoły podstawowej* z dn. 2.10.2001 r. oraz *Zestawienia wyników sprawdzianu w klasie szóstej szkoły podstawowej* z dn. 10.04.2002r. Rejestracja wyników kształcenia miała także na celu zebranie i porównanie danych z obu systemów oceniania: egzaminu powszedniego i doniosłego.

Przyjrzyjmy się im bliżej, by oszacować stopień opanowania wiedzy i umiejętności czytania ze zrozumieniem u uczniów klasy szóstej opisanych w standardach wymagań.

WYNIKI TESTU Z JĘZYKA POLSKIEGO „LIST MIZIOŁKA” DLA KLASY VI (Załącznik nr 1).

Jakościowa analiza testu.

Standaryzacja testu z języka polskiego miała miejsce w pierwszej dekadzie stycznia 2002 roku, w której testowaniu poddałam 56 uczniów dwóch równoległych klas piątych szkoły podstawowej, w której uczę. Standaryzacja testu powiodła się, toteż ponowne zastosowanie pomiarowego narzędzia uznałam za trafne i użyteczne dla sprawdzenia skuteczności procesu kształcenia umiejętności czytania ze zrozumieniem, tym bardziej u 24 wychowanków – uczniów klasy szóstej. W koncepcji testu (Załącznik nr 1), kierując się zaleceniami OKE, założyłam, że test sprawdzi umiejętność rozumienia tekstu literackiego na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym. Jest to więc test sprawdzający wielostopniowy. Składa się z 20 zadań WW, które zbadać miały umiejętności i wiedzę przewidziane w podstawie programowej i programie nauczania języka polskiego dla klasy VI szkoły podstawowej. W kartotece testu umieściłam przyporządkowanie poszczególnym poziomom i kategoriom taksonomicznym do wszystkich 20 zadań. Zadania powiązałam w 4 moduły. Trzy pierwsze badają rozumienie czytanego tekstu na 3 poziomach: dosłownym, refleksyjnym i symbolicznym. Czwarty moduł dotyczy nauki o języku. Ponieważ uważam za zasadne sprawdzanie tychże umiejętności w takim właśnie porządku. Uważam także, że taka koncepcja, choć nie moja, bo zaczerpnięta czy raczej odwzorowana od innych testów, już wystandaryzowanych, jest pożyteczna. Bo jeśli korzystać, to z dobrych wzorów. I stymulująca, bowiem zachęciła mnie do zbudowania testu wg takiejże myśli, choć ze stratą dla stuprocentowych twórczych poczynań.

Test zaopatrzyłam w instrukcję dla ucznia, który na rozwiązanie zadań otrzymał 45 minut. Uczniowie klasy szóstej pisali test na 1 godzinie lekcyjnej. Siedzieli w ławkach parami, starałam się jednak, by mieli optymalne warunki testowania, by każda praca wykonana była samodzielnie, bez niepotrzebnych zakłóceń. Poinformowałam dzieci o moich oczekiwaniach, by bardzo skoncentrowały się na czytanej tekście, by stosowały się do

waniach, by bardzo skoncentrowały się na czytanim tekście, by stosowały się do uprzednio przeczytanej instrukcji dla ucznia. Zaznaczyłam również, że wyniki testu ocenione przeze mnie zostaną wpisane do dziennika. Postępując tak, liczyłam na podniesienie motywacji u uczniów. Choć „egzaminalny” stres, z psychologicznego punktu widzenia, może ujemnie wpłynąć na wyniki sprawdzianów u niektórych uczniów, zwłaszcza tych niepewnych siebie i najsłabiej przygotowanych. Mając i to na względzie, dołożyłam wszelkich starań, aby przyjazna i miła atmosfera tonizowała dziecięce emocje i, na ile to tylko możliwe, przyniosła wiele radości w szkolnej przygodzie z testem. Uczniowie byli bardzo zaintrygowani testem, podobał się im humorystyczny tekst „Dynastii Miziołków”.

Wyniki 24 uczniów przedstawiają się następująco: pełny sukces osiągnęło dwóch uczniów, tj. 8%, uzyskując 18 punktów na 20 możliwych i ocenę bardzo dobrą. Bliskie osiągnięciu pełnego sukcesu było 8 osób – 33%, uzyskując 16 i 15 punktów oraz ocenę dobrą. Przyczyny sukcesu upatruję w zainteresowaniu uczniów językiem polskim. W humanistycznych uzdolnieniach dzieci, opanowaniu dobrej techniki czytania, ich pracowitości, aspiracjach, ale nie tylko. Staram się motywować dzieci, zainteresować swoim przedmiotem, wyjść naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom uczniów. W tym celu uatrakcyjniałam lekcje poprzez aktywizujące metody. Myślę, że przystępny i dowcipny tekst, zaczerpnięty z chętnie czytanej przez dzieci „Dynastii Miziołków”, spełnił takie zadanie. Testy przecież kojarzą się uczniom z przykrą powinnością sprawdzania ich wiedzy i umiejętności. A testy polonistyczne mają już to szczególne znamię żmudnego znoju, dramatycznego oporu z materiałą.

Stosując nadal aktualną osiemnastowieczną maksymę – *Poprzez zabawę nauka* – zachęcam uczniów do czytelnictwa, które, niestety, wydaje się dzisiaj anachronizmem. Bardzo ważne jest ustawiczne kształcenie umiejętności czytania, a tym samym rozumienia tekstu na wspomnianych już trzech poziomach. Dobre, rzetelne przygotowanie na tym polu zwiększa szansę uczniowskiego sukcesu w uczeniu się także innych przedmiotów. Myślę, że to kluczowa umiejętność interdyscyplinarna. Można powiedzieć, że w stopniu wystarczającym umiejętność czytania ze zrozumieniem opanowali uczniowie, którzy uzyskali 14, 13, 12, 11 punktów oraz ocenę dostateczną. To spora grupa, bo licząca 11 osób, a więc 46%. Nie zaliczyły testu 3 osoby, uzyskując 10 i 8 punktów, a tym samym oceny: dopuszczające i niedostateczną. Choć to niewielki odsetek, bo tylko 12%, jest to niewątpliwie porażka dla mnie i moich uczniów. A także sygnał, co zrobić, by zmienić taki stan rzeczy. Oczywiście - naprawić. Przyczyn owych porażek upatruję w niewystarczającym wykształceniu umiejętności czytania ze zrozumieniem na poziomie przede wszystkim dosłownym i refleksyjnym. Gdzie obok podania informacji z tekstu należało podać informacje o tekście. Są to dzieci, które należałoby objąć zespołem wyrównawczym. Są wśród nich osoby z orzeczeniem z poradni pp o różnych dysfunkcjach. To dzieci, które nie lubią czytać, brak u nich nawyku systematycznej pracy. Ale są wśród nich także takie osoby, które choć sprawnie opanowały technikę czytania, jednak nie czytają tekstu ze zrozumieniem, ponieważ choć czytają niedbale, bez potrzebnego skupienia i zaangażowania. W trakcie lektury coś je rozprasza, mają kłopoty z koncentracją, a dłuższy wysiłek intelektualny nastęrcza im poważne trudności. Z pewnością taka postawa jest wypadkową różnych skomplikowanych czynników: natury osobowościowej, emocjonalnej idącej w ślad za naturalnym dojrzewaniem wieku młodzieńczego, a także czynnikami środowiskowymi.

Jakościowa analiza zadań.

Choć uczniom czasu wystarczyło i rozwiązali wszystkie zadania – nie zanotowałam żadnej frakcji opuszczeń – to kilka zadań okazało się trudnych pomimo tego, że w kartotece testu zakwalifikowałam je do podstawowego poziomu wymagań. Przyjrzyjmy się im z bliska.

Zadania z I modułu okazały się dla dzieci łatwe zgodnie z tym, co przewidziano w kartotece testu. Klasa sprawnie czyta tekst na poziomie dosłownym, potrafi podać informacje zawarte w tekście. Uczniowie potrafią też nieźle określać elementy świata przedstawionego: zadania z modułu II – poziom refleksyjny. Poprawnie wskazują bohatera oraz umieją ustalić narratora na podstawie tekstu. Bardzo dobrze radzą sobie ze wskazaniem nagłówka – charakterystycznego elementu dla listu. Nieco trudniejsze okazało się określenie tematu tekstu. Natomiast określenie adresata listu - zadanie 9 – było dla dzieci bardzo trudne i dobrze różnicowało. D50 dla zad.9 mieści się w przedziale od 0,61 do 0,80.

Zadania z poziomu symbolicznego – III moduł, wypadły słabo, a najslabiej z modułu IV, sprawdzającego umiejętności i wiedzę z nauki o języku. Najłatwiejsze okazały się zadania: 11 i 15, chociaż do łatwych nie należą. W kartotece znajdują się na poziomie wymagań ponadpodstawowych, w kategorii taksonomicznej D. Zadanie 15 średnio różnicowało uczniów. Zatem uczniowie bardzo dobrze oceniają zachowanie bohatera w utworze i odczytują ukryte intencje na podstawie wypowiedzi bohatera. Umiarkowanie trudnym było zadanie 12, w którym chodziło o uzasadnienie opinii o bohaterze. Zadanie to średnio różnicowało uczniów. Zadania 13 i 14 należą do bardzo trudnych (poziom pp, kategorie taksonom. C i D). W zadaniu 13 dzieci miały określić emocjonalną wartość wypowiedzi. Zastanawia tak niski procent poprawnych odpowiedzi. Zadanie zbudowane jest poprawnie, jednakże dzieci odpowiadając, wskazywały najczęściej dwa dystraktory: poprawną odpowiedź D i może zbyt atrakcyjną odpowiedź B. Ponadto określanie emocjonalnej wartości wypowiedzi stanowi trudność dla dwunastolatków, tym bardziej, jeśli określić ją mają po raz pierwszy. Wyniki uczniów klasy VI z *Testu z języka polskiego „List Miziołka”* przedstawione również zostały za pomocą histogramu. Średni wynik na jednego ucznia wynosi: 13,52 na 20 możliwych punktów. Tak więc posługując się normami punktowymi dla testu łatwo odczytać, że to „mocna” trójka. Środkowy prostokąt histogramu znajdujący się na osi wyników w przedziale od 12,5 do 15,5 jest najszerszy. Obrazuje wyniki na ocenę: dostateczny – dobry.

Porównując wyniki oceniania wewnątrzszkolnego *Testu „List Miziołka”* z wynikami oceniania zewnętrznego: próbnego sprawdzianu, zwłaszcza w wyodrębnionej kategorii: czytanie ze zrozumieniem, należy stwierdzić, że stopień opanowanej umiejętności i wiedzy u uczniów klasy szóstej znacznie się podniósł. Tak więc mówiąc o wykorzystaniu wyników egzaminu zewnętrznego do podnoszenia jakości pracy szkoły, trzeba wskazać na zgodność wyników oceniania szkolnego i zewnętrznego oraz podkreślić użyteczność informowania o wynikach dla skuteczności procesu kształcenia. Pomimo różnic pomiędzy dwoma systemami oceniania – wewnątrzszkolnego i zewnątrzszkolnego (podstawy prawne oceniania i egzaminowania, powszedniość i doniosłość oceniania, odmienny charakter obu strategii – ocenianie kształtujące i sumujące, cele oceniania i egzaminowania, treść kształcenia, wyniki oceniania i, oczywiście, sam przedmiot oceniania) dostrzec należy podobieństwa. Choć ocenianie zewnętrzne nie jest determinowane przez kontekst, to informowanie uczniów o czynnikach pozadydaktycznych (postawach, cechach osobowości) oraz zależnościach między czynnikami dydaktycznymi (wiedza i umiejętności) i pozadydaktycznymi ma niebagatelne znaczenie we wszechstronnym rozwoju ucznia, a tym samym osiągnięciu przez niego szkolnego sukcesu. Tym bardziej, że egzamin zewnętrzny powinien być tożsamy z sukcesem szkolnym dziecka. Naświetlenie mglistych obszarów, nawet pokazanie drogi, a choćby tylko zasygnalizowanie tego, co wydaje się ważne w rozwoju osobowościowym ucznia, jest enkulturacją – wprowadzaniem młodego człowieka w kulturę, co z punktu widzenia pedagogiki jest nie tylko powinnością szkoły, ale i obowiązkiem. Jednocześnie skoro każda sytuacja dydaktyczna jest

sytuacją psychologiczną, nasuwa się pytanie o poziom komunikacji interpersonalnej na linii: uczeń – nauczyciel, nauczyciel – uczeń, pamiętając przecież, że każdy ze składników sytuacji dydaktycznej ma bezpośredni lub pośredni wpływ na każdą inną sytuację dydaktyczną systemu kształcenia. Dla przedstawienia pełniejszego i precyzyjniejszego obrazu badanego obszaru ewaluacji posłużyłam się kolejnym narzędziem, jakim jest metoda kwestionariuszowa. Zbudowane przeze mnie ankiety (Załącznik nr 2 i 3) badały uczniowskie postawy.

Wyniki ankiety nr 1 pt.: „Gorzki korzeń nauki, ale owoc słodki” dostarczyły informacji o tym, jaka jest świadomość nauki u uczniów. Zbadano najbardziej pożądane postawy szkolne dzieci: chęć do nauki – motywację, świadomość potrzeby uczenia się i użyteczność edukacji; pracowitość; samodzielność; systematyczność, rzetelność; ciekawość świata – „głód wiedzy”. Z kolei wyniki ankiety nr 2 pt.: „Gorzka prawda jak lekarstwo, ale zdrowa, bo leczy” ukazały, jaki jest stopień poczucia własnej wartości u uczniów. Badając ich mocne i słabe strony, wzięto pod uwagę takie oto postawy: wiarę we własne siły; wytrwałość, cierpliwość; samoakceptację; otwartość na innych; poszukiwanie rozwiązań; asertywność; samokrytycyzm, refleksyjność; poczucie przynależności; potrzebę przewodzenia (w grupie). W kwestionariuszach zamkniętych ankiet, obok instrukcji, skierowano do badanych 17 opinii w postaci stwierdzeń, sentencji. W których głęboko ukryto badane problemy po to, by zwiększyć szczerłość wypowiedzi i uniknąć świadomych manipulacji ze strony pytanym respondentów. Celowo zrezygnowano z anonimowości, w przeciwnym bowiem razie niemożliwe byłoby porównywanie i analiza uzyskanych wyników oraz wnioskowanie co do dalszych poczynań w procesie dydaktyczno – wychowawczym.

Zestawione na przemian w kwestionariuszu pozytywne i negatywne opinie pozwoliły na wyeliminowanie mimowolnych, sprzecznych ze sobą odpowiedzi. Przyporządkowane opiniom skale punktowania ułatwiły szacowanie wyników i ich statystyczne opracowanie w postaci histogramów.

Oto jak kształtują się wyniki Ankiety nr 1: 25% uczniów klasy VI D ma nieokreśloną świadomość nauki (przedział norm punktowych: 8 – 10 punktów); 20,83% to grupa o umiarkowanej świadomości nauki (od 11 do 14 pkt.); w 33,33% mieszczą się dzieci o wysokiej świadomości nauki (od 15 do 22 uzyskanych pkt.) i 20,83% to odsetek uczniów o bardzo wysokiej świadomości nauki (23 – 30 punktów). Średni wynik na jednego ucznia wynosi: 14,79 punktów, z czego należy wnosić, że średnio uczniowie klasy VI D to zespół o umiarkowanie wysokiej świadomości nauki. Uczniowie widzą sens nauki, jej użyteczność, celowość (choć 2 osoby nie były tego takie pewne), zdają sobie sprawę z wagi bibliotek, ale z nich na ogół nie korzystają. Widzą potrzebę czytania lektur, ale raczej czytają ich opracowania tzw. „ściągi”, przyznały się do tego 4 osoby. Trzy osoby odpowiedziały, że czytanie lektur to strata czasu i nie odnajdują przyjemności w kontakcie z książką. Z pewnością czas należy poświęcać zdobywaniu wiedzy, ale zdecydowanie nie każdą minutę! Uczniowie wiedzą, że jakość pracy jest ważniejsza od ilości i rozumieją, że lepiej jest pracować systematycznie. Mimo to, nie widzą nic złego w tym, że czasem ktoś za nich coś wykona, a szczególnie napisze szkolne lub domowe wypracowanie. Opinia nr 11 wyraźnie pokazała, że dzieci nie lubią się uczyć. Ale jeśli już to robią, z pewnością nie uczą się tylko dla ocen. Czasem po to, by nie mieć kłopotów w domu, w szkole. Nauka nie przynosi im radości. Jeśli czegoś nie wiedzą, nie umieją, nie rozumieją, nie chce im się pracować, dążyć do pokonania trudności.

„Nic nowego pod słońcem!” – mówi Księga Koheleta. Nic odkrywczego. Ale nie o odkrywczosc tu chodzi. Choć z wyników omawianych ankiet wyziera raczej smutna rzeczywistość, to jednak kiedy uczeń otrzymuje informację zwrotną na temat własnych postaw, choćby się do nich otwarcie nie przyznawał, musi je przyjąć i uznać. Jeśli nawet nie przyjmowałby ich, to i tak rosnąca świadomość siebie sprzyja rozwojowi ucznia. Tak, „nic nowego pod słońcem, (...) bo w wielkiej mądrości – wiele utrapienia, a kto przysparza wiedzy – przysparza i cierpienie” – dodaje w innym miejscu Kohelet Eklezjastes.

Natomiast wyniki Ankiety nr 2 pokazują, co następuje: 16,66% uczniów ma nieokreślone poczucie własnej wartości (przedział norm punktowych: od -3 do 3 punktów); 33,33% to grupa o umiarkowanym poczuciu własnej wartości (4 – 11pkt.); w 37,5% mieszczą się dzieci o wysokim poczuciu własnej wartości (11 – 17pkt.) i 12,5% to odsetek uczniów o bardzo wysokim poczuciu własnej wartości (od 20 do 26 uzyskanych punktów). Średni wynik na jednego ucznia wynosi: 10,43 punktów, z czego należy wnosić, że średnio uczniowie klasy VI D to zespół o umiarkowanym poczuciu własnej wartości. Dzieci słabo wierzą w swoje możliwości, własne siły, często potrzebują wsparcia, doceniania tego, co robią. Ale nie chcą pustych komplementów, nie chcą być chwalone za nic. Wiedzą, że przyznawanie się do błędów to sztuka i raczej cenią kolegów, którzy są bezpośredni i szczerzy. Z drugiej jednak strony nie znoszą krytyki, toteż zazwyczaj obrażają się na słowa prawdy. Są otwarci i lubią poznawać nowe osoby, ale niejednokrotnie czują nieśmiałość, jakiś paraliż, kiedy należy pokazać, co się umie, toteż nie pokazują nic i słabo wypadają. Dzieci źle znoszą samotność, z pewnością wynika to z cech osobowości, ale być może nikt ich nigdy nie uczył, że chwilo-wa samotność jest każdemu człowiekowi potrzebna. Najbardziej smutna i zastanawiająca była odpowiedź, że na miłość trzeba sobie zasłużyć. I, że niektórzy czasem czują się odepchnięci, niechciani.

Kiedy omawialiśmy wyniki ankiet, uczniowie bardzo żywo reagowali. Interesowali się nie tylko ilością uzyskanych punktów i tym, w jakiej grupie się znajdują pod względem wielkości stopnia świadomości nauki czy poczucia własnej wartości. Dzieci chciały wiedzieć, dlaczego tak jest. Zaczynały rozumieć zależność między własną postawą wobec uczenia się a sukcesami w nauce, np. niechęć do czytania kojarzyły ze słabymi wynikami nie tylko w teście sprawdzającym czytanie ze zrozumieniem tekstu literackiego, ale niskimi wynikami w nauce innych przedmiotów. Głośno zastanawiały się, dlaczego poczucie własnej wartości może wpływać na postawy szkolne, tym samym na szkolne osiągnięcia. Niejednokrotnie były zaskoczone informacjami na swój temat. Niektóre z nich nie kryły swoich emocji. Radość, zdziwienie, czasem złość malowały się na ich twarzach. Uczniowie otwarcie komentowali sposób przedstawiania wyników ankiet i testów, stwierdzając, że potrzebne są wyjaśnienia, ponieważ same wyniki niczego im nie mówią. Przyznali jednocześnie, że umiejętność czytania ze zrozumieniem tabel, wykresów i schematów jest przydatna, użyteczna i wcale nie nudna, choć początkowo przerażało ich „naukowe”, jak określili, opracowanie wyników. Uzupełnieniem omawianych narzędzi była także obserwacja wychowanków. Zastosowanie różnorodnych narzędzi metodologicznych (pomiar wyników, metoda kwestionariuszowa, analiza dokumentów, obserwacja) miała ważne uzasadnienie, ponieważ triangulacja naświetlając niejasności i niepewności, pomaga w ukazaniu badanej rzeczywistości z różnych punktów widzenia, które się uzupełniają.

Powyższe przykłady analiz danych z badań ewaluacyjnych wskazują na zgodność wyników oceniania szkolnego i zewnętrznego oraz użyteczność informowania o wynikach dla skuteczności procesu kształcenia. Badanie postępów i osiągnięć szkolnych uczniów, ich analiza oraz porównywanie z wynikami edukacyjnymi jest wyborem trafnym, bo dotyczy aktualnych i nowych problemów pedagogicznych. Inspiruje także do refleksji pedagogicznej nad ulepszeniem 6,66% systemu dydaktycznego. Natomiast upowszechnianie wyników uczniom o ich postępach, osiągnięciach edukacyjnych i postawach szkolnych w wysokim stopniu wspiera ich rozwój, uwzględniając potrzeby i oczekiwania dzieci, nauczycieli, całej szkoły. Z kolei sama umiejętność wykorzystania wyników oceniania wewnątrzszkolnego oraz egzaminowania zewnętrznego staje się jedną z głównych kompetencji każdego nauczyciela.

Nr zadań	Sprawdzana czynności Uczeń potrafi:	Kategoria taksonomiczna	Poziom wymagań
1.	Odszukać informacje bezpośrednio podane w tekście	A	P
2.	Odszukać informacje bezpośrednio podane w tekście	A	P
3.	Odszukać informacje bezpośrednio podane w tekście	B	P
4.	Odszukać informacje bezpośrednio podane w tekście	A	P
5.	Odszukać informacje bezpośrednio podane w tekście	B	P
6.	Określić elementy świata przedstawianego: bohatera.	C	PP
7.	Określić temat tekstu.	C	P
8.	Ustalić narratora na podstawie tekstu	C	PP
9.	Określić adresata listu	C	P
10.	Wskazać nagłówki – charakteryst. element dla listu	B	PP
11.	Ocenić zachowanie bohatera w utworze	C	P
12.	Uzasadnić opinię o bohaterze	C	PP
13.	Określić emocjonalną wartość wypowiedzi	C	PP
14.	Wnioskować o tym, czego brak w tekście	D	PP
15.	Odczytać ukryte intencje na podstawie wypowiedzi bohatera	D	PP
16.	Wyjaśnić znaczenie związku frazeologicznego	B	P
17.	Dobrać wyrazy bliskoznaczne	B	P
18.	Wskazać w tekście rzeczowniki	C	P
19.	Określić formy czasowników	B	P
20.	Rozróżnić sformułowania o znaczeniu dosłownym i przenośnym	D	PP

Warszawa, 31 sierpnia 1995 r.

Kochana Babciu-Drapciu!

W ubiegłym roku ostatni dzień wakacji spędziliśmy razem w wielkim korku na szosie między Jelitkowem a Warszawą. Tego lata Papiszon postanowił przechytrzyć wszystkich kierowców i wyjechać w podróż powrotną wcześniej. W piątek rano zwinęliśmy majdan i niespodziewanie szybko zapakowaliśmy graty do auta. Była tylko jedna awantura-Potwory próbowały przemycić do bagażnika słoik z meduzą i trzy kubelki kamyków morskich, ale Papiszon był czujny i nie dał się zaskoczyć.

Wyjechaliśmy na szosę i od razu było jasne, że wszyscy wczasowicze wpadli na ten sam pomysł co tata. Bardzo chytre! Cała szosa pełna chytrusów. Jechaliśmy z prędkością hulajnogii! Z chłodnicy buchała para, a Papiszon o mało nie pękł ze złości. Potwory świrowały na tylnym siedzeniu, robiły zeza i wywalaly jezora na jakiegoś faceta, który jechał za nami...

Mniej więcej po godzinie tata spojrzal we wsteczne lusterko i okazało się, że tym facetem jest księgowy z jego biura. Mizioły dostały po uszach, po czym Papiszon wyprzedził kilka samochodów, narażając życie, byle tylko zejść facetowi z oczu. Do Warszawy dojechaliśmy nad ranem. Papiszon odgraża się, że następne wakacje spędzimy w Zielonce pod Warszawą.

Rodzina stęskniła się za cywilizacją. Ledwo przyjechaliśmy, Papiszon rzucił walizy w przedpokój i pobiegł do swojego komputera. Złożył się, że dał mu buzi! Potwory siedzą ciurkiem przed telewizorem, oglądają wszystko jak leci, nawet kurs rolniczy i wiadomości z Sejmu. Mamiszon moczy się w wannie. Tata przywiózł z nad morza dyplom i złoty medal za zajęcie I miejsca w konkursie budowania zamków z piasku. Medal jest z kapsla, a dyplom ma ramkę z różowych muszelek. Papiszon powiesił swoje trofea w pokoju nad telewizorem. (...)Obliczyłem, że do następnych wakacji zostało 301 dni.

Ciałuję – twój Miziołek

Joanna Olech „Dynastia Miziołków”

- Czym podróżowała rodzina Miziołków?
 - autostradą
 - autostopem
 - autem
 - autobusem
- Ojca rodziny Miziołków nazywano:
 - Malpisonem
 - Kapiszonem
 - Mamiszonem
 - Papiszonem

3. Pomysł taty na szybki powrót do domu nie udał się, bo:
 - A. rodzina zbyt wolno zapakowała graty do auta
 - B. rodzina zbyt szybko zapakowała graty do auta
 - C. wszyscy wczasowicze wyjechali w podróż powrotną wcześniej
 - D. wszyscy wczasowicze wyjechali w podróż powrotną zbyt wcześnie
4. Potwory próbowały przemycić do bagażnika:
 - A. słoik z trzema meduzami i kubek kamyków morskich
 - B. trzy słoiki z meduzami i trzy kubki kamyków morskich
 - C. trzy słoiki bez meduz i trzy kamyki morskie
 - D. słoik z meduzą i trzy kubki kamyków morskich
5. Papiszon wyprzedził kilka samochodów, ponieważ:
 - A. chciał uciec księgowemu z biura
 - B. chciał dogonić księgowego z biura
 - C. chciał wyprzedzić księgowego z biura
 - D. chciał pogrozić księgowemu z biura
6. Bohaterem utworu jest:
 - A. Papiszon
 - B. księgowy z biura
 - C. narrator
 - D. rodzina Miziołków
7. Tematem tekstu jest:
 - A. powrót Miziołków z wakacyjnej podróży
 - B. przygoda Miziołków z tajemniczym księgowym
 - C. rodzinna więź Miziołków
 - D. wspomnienia Miziołków z wakacji
8. Narrator w tekście jest:
 - A. pierwszoosobowy
 - B. autorką tekstu
 - C. wnuczkiem Babci-Drapci
 - D. mamą Miziołka
9. Adresatem listu jest:
 - A. Miziołek
 - B. Babcia-Drapcia
 - C. Joanna Olech
 - D. rodzina
10. Sformułowanie: „Kochana Babciu-Drapciu!” w liście jest:
 - A. epitetem
 - B. akapitem
 - C. nagłówkiem
 - D. tytułem
11. Co zrobił Papiszon, kiedy wszedł do mieszkania?
 - A. pobiegł dać buzi komputerowi
 - B. przewrócił się przez walizy w przedpokoju
 - C. siedział ciurkiem przed telewizorem
 - D. rzucił walizy i pobiegł do komputera
12. Tato odgrażał się, że rodzina następne wakacje spędzi w Zielonce pod Warszawą, bo:
 - A. wstydził się za zachowanie swoich dzieci w czasie podróży
 - B. żałował pieniędzy na benzynę na dalsze wyjazdy
 - C. stęsknił się za cywilizacją
 - D. lubił karmić kaczki w Zielonce pod Warszawą
13. Wypowiedź Miziołka: „Jechaliśmy z prędkością hulajnogi!” wyraża w tekście uczucia:
 - A. radości i zdziwienia
 - B. gniewu i zniecierpliwienia
 - C. zachwytu i zadowolenia
 - D. kpiny i złośliwości
14. Miziołek napisał małą literą zwrot grzecznościowy twój, ponieważ:
 - A. tak właśnie należy pisać
 - B. nie znał dużej literki T
 - C. pochłonięty był myślami o wakacjach
 - D. z tekstu nie wynika jaki był tego powód

15. Miziołek, pisząc do babci o szosie pełnej chytrusów, chciał powiedzieć, że
- drogi pełne są asfaltowych dziur
 - drogi pełne są samochodów osobowych nowej marki
 - drogi pełne są autostopowiczów chytrze zatrzymujących samochody
 - drogi pełne są niezbyt przewidujących i sprytnych kierowców
16. Zwrot „zejść komuś z oczu” znaczy tyle, co:
- wyjąć komuś pyłek z oka
 - odsłonić komuś widok
 - unikać kontaktu z kimś
 - komuś poprawił się wzrok
17. Wskaż odpowiedź zawierającą tylko wyrazy bliskoznaczne:
- rodzina, dynastia, saga
 - rodzina, rodzynek, ród
 - rodzina, saga, sąsiedzi
 - rodzina, rodzice, rodzeństwo
18. W zdaniu: „Papiszon powiesił swoje trofea w pokoju nad telewizorem” występują:
- 3 rzeczowniki
 - 4 rzeczowniki
 - 2 rzeczowniki
 - w ogóle brak rzeczowników
19. W zdaniu: „Potwory świrowały na tylnym siedzeniu, robiły zeza i wywalały jeźor na jakiegoś faceta” czasowniki mają formę:
- bezokoliczników
 - trzeciej osoby liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego czasu przeszłego
 - trzeciej osoby liczby mnogiej rodzaju męskoosobowego czasu przeszłego
 - trzeciej osoby liczby mnogiej rodzaju niemęskoosobowego czasu przeszłego
20. Które z podanych niżej sformułowań pochodzących z tekstu możesz rozumieć dosłownie?
- „Papiszon o mało nie pękł ze złości”
 - „W piątek rano zwinęliśmy majdan”
 - „Mamiszon moczy się w wannie”
 - „Mizioły dostały po uszach”

Klucz poprawnych odpowiedzi

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
C	D	C	D	A	D	A	C	B	C	D	A	D	D	D	C	A	B	D	C

Załącznik nr 2 KWESTIONARIUSZ ANKIETY

OPINIE	NA PEWNO NIE	RACZEJ NIE	NIE WIEM	RACZEJ TAK	NA PEWNO TAK
1. Rodzice cieszą się, kiedy odnoszą sukcesy w szkole.					
2. Czytanie lektur to strata czasu!					
3. To nic złego, że czasem ktoś coś za mnie napisze.					
4. Nie jest ważna ilość, tylko jakość wykonanej pracy.					
5. Uczę się tylko dla ocen.					
6. Korzystam ze „ściągi”, bo wszyscy tak robią.					
7. Jestem jak Szkot, bo uczę się „w kratkę”.					
8. Biblioteka jest dla „kujonów”!					
9. Uczę się, żeby nie mieć kłopotów.					
10. Nie jest ważne jak piszę, tylko co piszę.					
11. Dobieram przyjaciół, którzy lubią się uczyć.					
12. Wolę komiksy niż książki.					
13. To, czego nauczyłem się teraz, przyda mi się później.					
14. Zabieram się do pisania pracy również wtedy, kiedy nie wiem, jak mam to zrobić.					
15. Uczę się, żeby mnie podziwiano.					
16. Lepsza jest praca „zrywami” niż systematyczna.					
17. Każda minuta na poszukiwanie wiedzy jest cenna!					

Załącznik nr 3 KWESTIONARIUSZ „GORZKA PRAWDA JAK LEKARSTWO, ALE ZDROWA, BO LE-
CZY”

OPINIE	NA PEWNO NIE	RACZEJ NIE	NIE WIEM	RACZEJ TAK	NA PEWNO TAK
1. Szybko się zniechęcam, kiedy coś mi nie wychodzi.					
2. Wierzę w swoje możliwości!					
3. Cenię kolegów, którzy mi mówią, jaki jestem naprawdę.					
4. Jestem jak aktor, potrzebne są mi „brawa” i ciągły podziw					
5. Źle znoszę samotność.					
6. Lubię być w centrum wszystkich wydarzeń.					
7. Często robię coś, na czym się absolutnie nie znam.					
8. Kiedy mam rację, bronię jej jak lew!					
9. To sztuka umieć przyznać się do błędów.					
10. Często kiedy coś umiem, nie mam odwagi tego okazać.					
11. Lubię poznawać nowe osoby.					
12. Zawsze umiem powiedzieć-NIE.					
13. Czuję się jak powietrze- nikt mnie nie zauważa!					
14. Na miłość zasługuje tylko ten, kogo się szanuje.					
15. Obrażam się, kiedy ktoś mnie krytykuje.					
16. Chcieć to móc!					
17. Uwielbiam komplementy!					

Alicja Cywicka